

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 12818

Tarih : 17.07.2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Cemevlerine ibadethane statüsü kazandırılması amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması hakkında Kanun Teklifim gerekçesi ile ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Ferit ŞENYAŞAR

Şanlıurfa Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	İnsan Haklarını İnceleme , Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor
Esas Komisyon	İçişleri
Tarih: 20-7-2025	Esas No: 2/3222

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BSK.LİĞİ
1 8 Temmuz 2025
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
1 8 Temmuz 2025
No: 1067954

GENEL GEREKÇE

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 2. maddesi, devletin niteliklerini "demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti" olarak tanımlamaktadır. Aynı zamanda Anayasa'nın 10. maddesi, herkesin kanun önünde eşit olduğunu ve hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa ayrıcalık tanınamayacağını açıkça hükme bağlamaktadır. Anayasa'nın 24. maddesi ise din ve vicdan hürriyetini güvence altına almakta, herkesin inandığı dine göre ibadet etme, dini inançlarını açıklama ya da açıklamama özgürlüğünü tanımaktadır.

Bu anayasal çerçeve, yalnızca bireysel din ve inanç özgürlüğünü değil, aynı zamanda toplulukların inançlarını kolektif biçimde yaşayabilmeleri için gerekli **fiziksel ve kurumsal mekanların** güvence altına alınmasını da zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, **Alevi inanç topluluğu için cemevleri**, ibadetin icra edildiği ve topluluğun dini, kültürel ve toplumsal yaşamını sürdürdüğü en temel mekanlardır.

Ancak mevcut yasal düzenlemelerde ibadethane kavramı yalnızca cami, mescit, sinagog ve kilise gibi mekanlarla sınırlı tutulmakta; **cemevleri açıkça ibadethane olarak tanımlanmamaktadır**. Bu durum, Türkiye'de yaşayan milyonlarca Alevi yurttaşın inanç sisteminin ve ibadet hakkının tanınmaması anlamına gelmektedir.

Bu hukuki boşluk sadece iç hukuk bakımından değil, uluslararası insan hakları hukuku açısından da sorun teşkil etmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), 2 Aralık 2014 tarihli "Cumhuriyetçi Eğitim ve Kültür Merkezi Vakfı v. Türkiye" kararında, cemevlerinin ibadethane olarak kabul edilmemesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesinde güvence altına alınan **din özgürlüğüne aykırı** olduğunu belirtmiştir. Mahkeme, devletin bir dini topluluğun ibadet yeri hakkındaki tanımını göz ardı edemeyeceğini ve kamu hizmetlerine erişim bakımından bu ayrımcılığın hukuka aykırı olduğunu vurgulamıştır.

AİHM kararının yanı sıra, **Yargıtay 3. Hukuk Dairesi** 2015 tarihli kararında, Alevi inancının bir mezhep olarak değil, başlı başına bir inanç biçimi olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirterek cemevlerinin ibadethane olduğuna hükmetmiştir. Yargıtay'ın bu kararında, cemevlerinin elektrik ve su giderlerinin diğer ibadethaneler gibi kamu kaynaklarından karşılanması gerektiği açıkça ifade edilmiştir.

Danıştay da benzer şekilde, belediyelerin cemevlerine ibadethane muamelesi yapmaktan kaçınmasının hukuka aykırı olduğuna dair kararlar vermiştir.

Yargı kararları, Alevi yurttaşların eşitlik temelinde ibadet haklarının tanınması gerektiğini vurgulamakta ve devletin inanç toplulukları arasında ayrım yapamayacağını açık biçimde ortaya koymaktadır. Ancak bu içtihatlar idari uygulamalarda sistematik bir dönüşüm yaratmakta yetersiz kalmakta, çoğu cemevi hâlâ “kültürel tesis”, “dernek binası” ya da “toplantı salonu” gibi adlar altında faaliyet göstermektedir.

Yerel yönetimlerin bazıları (örneğin İstanbul, İzmir, Ankara büyükşehir belediyeleri) cemevlerini fiilen ibadethane olarak kabul etmekte ve temel hizmetleri sunmaktadır. Ancak bu uygulamalar tüm yurttaki eşit şekilde hayata geçirilmemekte, cemevleri yerel karar mekanizmalarının keyfi tutumlarına mahkum kalmaktadır.

Cemevlerinin ibadethane olarak yasal tanıma kavuşması, yalnızca teknik bir düzenleme değil, aynı zamanda **inançlar arasında eşitliğin ve devletin tarafsızlığının somut bir göstergesidir**. Devletin laiklik ilkesine uygun şekilde tüm inanç topluluklarına eşit mesafede durması, bu kanun teklifinin temel motivasyonunu oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu teklif, Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına uyum açısından da zaruridir.

Sonuç olarak bu kanun teklifi;

- Türkiye’de yaşayan Alevi yurttaşların inanç özgürlüğünün güvence altına alınması,
- Cemevlerinin ibadethane statüsüne kavuşturularak kamu hizmetlerinden eşit şekilde yararlanması,
- Hukuki belirsizliklerin ortadan kaldırılarak sosyal barışın güçlendirilmesi,
- Laiklik, eşitlik ve demokratik hukuk devleti ilkelerinin güçlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

**CEMEVLERİNE İBADETHANE STATÜSÜ KAZANDIRILMASI AMACIYLA BAZI
KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 18/3/1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanununun 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Cami” ibaresi “Cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra veya benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 2- 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 16 ncı maddesinin yedinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “ibadethanelere” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerlerine” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 3- 8/6/1942 tarihli ve 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanununun 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “ibadethaneler” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 4- 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “cami” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 5- 6831 sayılı Kanunun 32 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “cami” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 6- 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanunun 23 üncü maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “ibadet yerleri” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 7- 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 89 uncu maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinde yer alan “ibadethaneler” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 8- 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde yer alan “ibadethaneler” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 9- 26/5/1981 tarihli ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 36 ncı maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“2. Dinî hizmetlerin ifasına mahsus ve umuma açık bulunan cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerlerinde,”

MADDE 10- 2464 sayılı Kanunun mükerrer 44 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “ibadet yerleri” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 11- 2464 sayılı Kanunun 90 ıncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ibadet yerleri” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 12- 2464 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde yer alan “ibadethaneler,” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri ile” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 13- 24/2/1984 tarihli ve 2982 sayılı Konut İnşaatında ve Kalkınmada Öncelikli Yörelerde Yapılacak Yatırımlarda Vergi, Resim ve Harç İstisna ve Muaflıkları Tanınması Hakkında Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ibadethaneler” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 14- 2/3/1984 tarihli ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanununun 2 nci maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “ibadethane” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 15- 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin dokuzuncu ve onuncu paragraflarında yer alan “ibadethane alanları” ibareleri “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 16- 3194 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “ibadet yerleri” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 17- 3194 sayılı Kanunun 18 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “ibadet yeri” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 18- 3194 sayılı Kanunun 27 nci maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan “ibadet yeri” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 19- 3194 sayılı Kanunun 44 üncü maddesinin (I) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan “ibadet yeri” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 20- 3194 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“EK MADDE 2- İmar planlarının tanziminde, planlanan beldenin ve bölgenin şartları ile müstakbel ihtiyaçları göz önünde tutularak lüzumlu cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri ayrılır.

İl, ilçe ve kasabalarda mülki idare amirinin izni alınmak ve imar mevzuatına uygun olmak şartıyla cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri yapılabilir.

Cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri, imar mevzuatına aykırı olarak başka maksatlara tahsis edilemez.”

MADDE 21- 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (n) bendi ile üçüncü fıkrasının (d) bendinde yer alan “mabetler” ibareleri “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 22- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 153 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İbadethanelere” ibaresi “Cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerlerine” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 23- 5237 sayılı Kanunun 188 inci maddesinin dördüncü fıkrasının (b) bendinde yer alan “ibadethane” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 24- 5237 sayılı Kanunun 191 inci maddesinin onuncu fıkrasında yer alan “ibadethane” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 25- 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (I) bendinde yer alan “ibadet yerleri” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 26- 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 73 üncü maddesinin onaltıncı fıkrasında yer alan “ibadethane” ibareleri “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 27- 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde yer alan “ibadethaneler” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerleri” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 28- 16/2/2011 tarihli ve 6113 sayılı Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Bir Kısım Borç ve Alacaklarının Düzenlenmesine Dair Kanunun 2 nci maddesinin dördüncü fıkrasının (b) bendinde yer alan “İbadethanelerin” ibaresi “Cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerlerinin” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 29- 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun geçici 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “ibadethanelere” ibaresi “cami, mescit, cemevi, kilise, sinagog, havra ve benzeri ibadet yerlerine” şeklinde değiştirilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Kanunun yayımı tarihinden önce müze, kültürevi, kültür merkezi ve benzeri yapılara dönüştürülmüş olan cemevleri, Alevi-Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığının başvurusu üzerine yeniden cemevine dönüştürülerek ibadete açılır. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanı tarafından belirlenir.

MADDE 30- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 31- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.